

Комплексна оцінка ефективності функціонування промислових територіальних систем регіону

Сформовано систему показників для оцінювання ефективності функціонування територіально-виробничих систем за трьома напрямками: фінансовий стан, ділова активність і рівень прибутковості. Запропоновано методичний підхід до вибору основних параметрів диференціації промислових територіальних систем за групами, що характеризують їх виробничо-фінансовий потенціал. Проведено апробаційні розрахунки для промислових територіальних систем Волинської області.

Ключові слова: промислові територіальні системи, ефективність, показники, оцінка.

В умовах інтеграції економічної системи України до європейського і світового економічного простору актуальними залишаються проблеми, пов'язані із забезпеченням ефективного використання потенціалу вітчизняної індустрії та подальшим нарощуванням темпів розвитку національного промислового комплексу. Структуру цього комплексу формують потужні промислові територіальні системи регіонального рівня, основними ланками яких є господарські суб'єкти корпоративної власності, оскільки саме вони володіють найбільшим виробничим, трудовим та інноваційним потенціалом, а тому спроможні витримувати жорстку конкуренцію в умовах поширення процесів глобалізації, зокрема, пов'язаних зі вступом нашої країни до Світової Організації Торгівлі.

Існує багато означень і трактувань суті промислових територіальних систем (ПТС). Так, Д.М. Сміт визначає ПТС як взаємопов'язану сукупність промислових (виробничих) об'єктів, що займають певне місце у геопросторі, а П.Я. Бакланов під ПТС розуміє «таке поєднання ресурсних вузлів, вузлів виробництва і вузлів споживання, пов'язаних між собою лініями переміщення, в якому, за відповідної участі трудових ресурсів і соціальної інфраструктури, здійснюється процес відтворення одного або ряду однорідних кінцевих продуктів» [1, с. 38]. Звідси, ПТС – це передусім функціональні територіальні системи, що утворюються на основі зв'язків з кооперування і комбінування виробництва в їх територіальних формах.

Внаслідок переходу України до повноцінних ринкових відносин основою вітчизняного промислового комплексу стали великі корпоративні структури, які створені переважно у формі відкритих акціонерних товариств. А це дає нам підстави для формулювання означення ПТС, згідно з яким, *промислова територіальна система – це організована сукупність підприємств (або виробництв), які пов'язані між собою виробничо-технологічними, фінансовими та управлінськими зв'язками, розміщені на певній території, використовують місцеві ресурси і зорієнтовані на виготовлення відповідних видів промислової продукції.*

Виходячи з цього означення, до промислових територіальних систем регіону можна віднести всі потужні суб'єкти господарювання (переважно акціонерні товариства) виробничого профілю, які є юридичними особами, утвореними внаслідок приватизації шляхом об'єднання діючих (або відкриття нових) підприємств, цехів чи виробництв.

Будь-яка промислова територіальна система формується з метою отримання максимальних прибутків від своєї діяльності. Досягнення цієї мети передбачає покращення результатів функціонування окремих підрозділів системи (заводів чи цехів), збільшення віддачі кожного з виробничих ресурсів, які використовуються для виготовлення продукції, а також досягнення їх оптимального поєднання, що найбільше

сприятиме їх ефективній взаємодії у процесі виробництва. Водночас в умовах потенційно різноспрямованих змін значень деяких показників будь-яка оцінка фінансово-господарської діяльності на підставі окремих типових характеристик (продуктивності праці, фондівіддачі та ін.) або їх не досить повних комбінацій, завжди буде до певної міри суб'єктивною, тобто такою, що не відображає реального стану і перспектив розвитку системи. А тому особливої ваги набуває вимога комплексного охоплення всіх складових ефективності промислових територіальних систем на основі застосування множини відповідних методів оцінювання (нормативних, статистичних, діагностичних та ін.), переваги і недоліки яких автори даного дослідження детально проаналізували в [3], а також моделей інтегральної оцінки рівня ефективності, досліджених у [2].

Методологічні засади комплексного оцінювання виробничо-фінансового потенціалу промислових територіальних систем регіону автори детально висвітлили в [4]. Зокрема, сформовано систему з 22 відносних показників, які відображають ефективність функціонування цих систем, а саме: фінансовий стан, рівень ділової активності і прибутковості.

Аналіз **фінансового стану** промислових територіальних систем зосереджено навколо двох груп показників: ліквідності і фінансової стійкості. Для аналізу **ліквідності** активів застосовано три відносні показники:

- коефіцієнт загальної ліквідності або коефіцієнт покриття (відношення поточних активів до поточних пасивів);
- коефіцієнт оперативної ліквідності (відношення грошових коштів, короткотермінових фінансових вкладень і мобільних коштів у розрахунках із дебіторами до поточних пасивів);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (відношення грошових коштів і короткотермінових фінансових вкладень до поточних пасивів).

Результати аналізу, проведеного за даними балансової звітності найпотужніших 15 промислових територіальних систем Волинської області (табл. 1), засвідчили, що середні значення показників загальної, оперативної і абсолютної ліквідності за досліджуваний період зменшилися, надто на підприємствах машинобудування та металообробки. Водночас усі промислові і половина агропромислових підприємств області мають достатній рівень загальної ліквідності. Натомість рівень оперативної і абсолютної ліквідності цих підприємств є низьким, що пояснюється надмірною питомою вагою запасів товарно-матеріальних цінностей в їх активах, а також відсутністю (або незначними сумами) грошових коштів на рахунках підприємств, зокрема агропромислових.

Аналіз **фінансової стійкості** промислових територіальних систем здійснено на підставі розрахунку значень таких показників:

- коефіцієнта фінансової незалежності (відношення власного капіталу до підсумку балансу ПТС);
- коефіцієнта заборгованості або концентрації залучених коштів (відношення довго- та короткострокового залученого капіталу до загальної суми засобів, авансованих у діяльність ПТС);
- коефіцієнта фінансування (співвідношення залучених і власних коштів);
- коефіцієнта забезпечення власними оборотними коштами (відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів ПТС);
- коефіцієнта маневрування власних коштів (відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу ПТС).

Дослідження рівня і динаміки фінансової стійкості промислових територіальних систем регіону протягом аналізованого періоду показало, що середні значення показників фінансової незалежності, концентрації залучених коштів (заборгованості) і фінансового ризику для підприємств машинобудування та металообробки погірши-

Таблиця 1

Показники рівня функціонування промислових територіальних систем Волинської області за 2007 р., у%

Промислові торговельно-різальні системи	Показники																					
	Загальна ліквідність	Оперативна ліквідність	Абсолютна ліквідність	Коефіцієнт фінансової незалежності	Коефіцієнт концентрації загучених коштів	Коефіцієнт співвідношення загучених і власних коштів	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Коефіцієнт маневрування власних коштів	Фондовіддача	Продуктивність праці	Матеріаловіддача	Оборотність активів	Оборотність запасів	Оборотність дебіторської заборгованості	Оборотність кредиторської заборгованості	Оборотність власних коштів	Питомий валютний прибуток	Питомий операційний прибуток	Питомий чистий прибуток	Рентабельність активів	Рентабельність власних коштів	Рентабельність продукції
<i>Машинобудування та металообробка</i>																						
ВАТ «Волинський-втормет»	3,2	1,3	0,88	0,8	0,2	0,2	0,7	0,4	10,8	201,91	2,61	5,59	20,47	134,39	49,92	6,34	5	0	0	3	4	6
ВАТ «Електротермомерія»	2,1	1,0	0,20	0,8	0,2	0,3	0,5	0,3	3,15	42,82	2,39	1,65	5,42	99,20	8,25	2,09	13	5	7	8	10	15
ВАТ «ЕНКО»	1,8	0,4	0,03	0,7	0,3	0,4	0,4	0,3	1,75	44,48	1,32	0,88	2,10	11,74	4,89	1,09	21	4	3	4	4	27
ВАТ «Ковельський маш»	1,7	0,8	0,01	0,7	0,3	0,4	0,4	0,2	1,67	24,62	1,54	0,59	1,16	13,75	5,02	1,19	17	1	0	1	2	20
ВАТ «ЛуАЗ»	2,1	1,6	0,01	0,6	0,4	0,8	0,5	0,6	36,2	1638,5	1,54	1,44	6,96	3,5	4,48	3,10	14	7	5	10	22	27
ВАТ «Луцький підшипниковий завод»	1,0	0,5	0,02	0,6	0,4	0,7	0,02	0,02	1,93	125,25	1,53	1,03	4,47	26,72	3,57	1,61	4	0	0	0	0	4
ВАТ «Нововолинський ливарний завод»	1,3	0,3	0	0,6	0,4	0,7	0,2	0,1	2,21	42,81	1,65	1,12	3,17	314,89	3,29	1,90	18	3	1	4	7	22

Продовження табл. 1

Промислові території й системи	Показники																					
	Загальна ліквідність	Оперативна ліквідність	Абсолютна ліквідність	Коефіцієнт фінансової незалежності	Коефіцієнт концентрації загучених коштів	Коефіцієнт співвідношення загучених і власних коштів	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Коефіцієнт маневрування власних коштів	Фондовіддача	Продуктивність праці	Матеріаловіддача	Оборотність активів	Оборотність запасів	Оборотність дебіторської заборгованості	Оборотність кредиторської заборгованості	Оборотність власних коштів	Литомий валютний прибуток	Литомий операційний прибуток	Литомий чистий прибуток	Рентабельність активів	Рентабельність власних коштів	Рентабельність продукції
<i>Переробка сільгоспсировини</i>																						
ВАТ «Володимир-пукор»	0,8	0,4	0	0,1	0,9	6,4	-0,5	-2,1	1,59	159,44	1,31	0,67	2,61	7,77	1,23	3,99	8	2	0	2	10	9
ВАТ «Ін-давський цукровий завод»	6,3	1,3	0,01	0,2	0,8	3,5	0,01	0,03	3,25	89,03	2,10	0,61	1,65	44,30	3,23	2,55	22	4	0	3	11	28
ВАТ «Горхівський цукровий завод»	0,6	0,4	0	0,3	0,7	2,9	-1,6	-1,7	1,42	112,19	1,74	0,87	5,91	2128,2	1,62	2,88	2	0	0	1	2	2
ВАТ «Ковельський завод»	0,7	0,5	0	0,1	0,9	10,7	-0,9	-4,9	2,13	220,43	1,27	11,9	11,20	6,16	1,69	11,9	8	3	1	36	36	9
ВАТ «Ковельський хліб оком-бінат»	1,3	0,5	0,10	0,7	0,3	0,5	0,2	0,2	3,67	58,58	1,56	1,88	4,26	25,32	6,15	2,95	19	6	3	11	18	23
ВАТ «Новолинський хлібо-завод»	13,7	10,9	9,60	0,9	0,1	0,1	0,9	0,7	9,07	62,37	2,35	2,61	15,50	86,24	46,81	2,77	23	8	6	22	23	27
ВАТ «Рожищенський сирзавод»	1,0	0,5	0	0,3	0,7	2,0	-0,2	-0,4	10,4	61,49	1,33	3,05	8,52	108,24	7,75	9,39	10	5	2	15	47	11
ВАТ «Хліб»	0,6	0,3	0,04	0,4	0,6	1,3	-1,1	-0,7	2,77	63,15	1,73	1,74	12,13	25,38	3,83	3,75	23	4	3	7	15	30

лися, але залишилися у нормативних межах, тоді як для агропромислових підприємств значення цих показників опустилися нижче від рівня їх нормативних значень (табл. 1). Такі зміни у фінансовій стійкості підприємств можна пояснити суттєвим збільшенням суми залучених коштів для фінансування їх поточних активів.

Аналіз *ділової активності* промислових територіальних систем проведено за двома групами відносних показників:

- 1) показників ефективності використання виробничих ресурсів (основних фондів, трудових і сировинно-матеріальних ресурсів);
- 2) показників оборотності (оборотності активів, запасів, власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості).

Оцінка *ефективності використання виробничих ресурсів* промислових територіальних систем здійснюється за трьома показниками:

- фондовіддачі (відношення вартості виготовленої продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів);
- продуктивності праці (відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньооблікової чисельності промислово-виробничого персоналу);
- матеріаловіддачі (відношення вартості виготовленої продукції до вартості сировини і матеріалів).

Результати аналізу ефективності використання виробничих ресурсів промисловими територіальними системами Волинської області засвідчили, що найкращою динамікою серед підприємств машинобудування та металообробки вирізняються показники віддачі трудових ресурсів, тобто продуктивність праці зростає. Водночас позитивні зміни середнього рівня фондовіддачі протягом досліджуваного періоду є незначними, а матеріаловіддача суттєво знижується (табл. 1).

На агропромислових підприємствах позитивна динаміка характерна тільки для продуктивності праці, натомість віддача від інших видів виробничих ресурсів (основних фондів і сировини та матеріалів) зменшилася. Ці негативні зміни пояснюються передусім застосуванням застарілої (енергомісткої та високозатратної) матеріально-технічної бази на цих підприємствах.

Аналіз *оборотності* майна та його елементів і окремих складових капіталу промислових територіальних систем проведено за такими відносними показниками:

- коефіцієнтом оборотності активів (відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до загальної суми активів ПТС);
- коефіцієнтом оборотності запасів (відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості запасів товарно-матеріальних цінностей);
- коефіцієнтом оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості (відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції до середньорічної величини дебіторської і кредиторської заборгованості відповідно);
- коефіцієнтом оборотності власного капіталу (відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПТС до середньорічної вартості її власних коштів).

Результати розрахунку показників оборотності агропромислових підприємств виявили порівняно вищий рівень і позитивну динаміку оборотності майна та його елементів і окремих складових капіталу, на відміну від підприємств машинобудування та металообробки (табл. 1). Уповільнення оборотності кредиторської заборгованості, порівняно з пришвидшенням обертання дебіторської заборгованості для всіх аналізованих підприємств, з одного боку, можна трактувати позитивно, оскільки це сприяє поповненню сумарного капіталу, а з іншого – ці процеси є проявом незбалансованого регулювання грошових потоків від основної та фінансової діяльності підприємств і незадовільної платіжної дисципліни.

Узагальнюючими показниками **ефективності фінансово-господарської діяльності** промислових територіальних систем є:

- 1) показники рентабельності (активів, власних коштів та продукції);
- 2) показники рівня прибутковості (за показниками питомої ваги валового, операційного і чистого прибутку в доході від реалізації продукції).

Показники **рентабельності** визначаються як відношення, відповідно, вартості активів, обсягів власних коштів і виручки від реалізації продукції до чистого прибутку ПТС.

Показники **рівня прибутковості** визначаються як відношення, відповідно, суми валового, операційного і чистого прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції.

Результати розрахунку названих показників дають підстави стверджувати, що для більшості промислових територіальних систем регіону характерний дуже низький рівень рентабельності, надто рентабельності активів (табл. 1). Водночас варто відзначити, що на агропромислових підприємствах показники рентабельності є вищими порівняно з підприємствами машинобудування та металообробки. Причому ця тенденція (зниження рівня рентабельності машинобудівних підприємств і його підвищення на агропромислових підприємствах) спостерігається протягом усього аналізованого періоду.

Аналогічну динаміку відображає і показник питомого валового прибутку: його середній рівень для агропромислових підприємств області зріс, а для підприємств машинобудування та металообробки – знизився. Водночас невисокі значення питомого операційного і чистого прибутку, порівняно з питомим валовим прибутком, свідчать про низьку ефективність операційної (основної) діяльності всіх аналізованих підприємств, що зумовлено передусім високим рівнем їх адміністративних витрат і неефективним менеджментом, зокрема фінансовим.

За підсумками оцінки фінансового стану, рівня ділової активності і прибутковості промислові територіальні системи регіону можна поділити на окремі групи, які характеризують виробничо-фінансовий потенціал, а також ефективність функціонування цих систем загалом. В основу диференціації промислових територіальних систем за відповідними групами закладено критерії, що відображають числові значення 10 відносних показників їх виробничо-господарської та фінансової діяльності (табл. 2).

Результати розподілу аналізованих промислових територіальних систем регіону за відповідними групами відображені в таблиці 3.

Найуспішнішою є **1 група**, до якої належать відносно фінансово стійкі підприємства, що характеризуються високим рівнем рентабельності і продуктивності праці, а їх поточна діяльність повною мірою забезпечена власними оборотними коштами. Протягом досліджуваного періоду найстійкішими виявилися ВАТ «Електротермометрія», ВАТ «Луцький автомобільний завод» і ВАТ «Нововолинський хлібозавод».

Підприємства, які входять до **2 групи**, відзначаються задовільно високими показниками виробничо-господарської діяльності, середнім рівнем рентабельності та чистого прибутку, однак низькою ліквідністю і значною часткою залученого капіталу, що відповідно ставить під загрозу їх фінансову стійкість. До таких підприємств належать ВАТ «Хліб» і ВАТ «Ковельмолоко».

До **3 групи** належать підприємства, значення показників виробничо-господарської діяльності яких є посередніми. Водночас у цих підприємств існує ряд проблем у фінансовій діяльності, зокрема пов'язаних із невисоким рівнем забезпечення власними коштами, а тому – низькою ліквідністю. Відповідно обсяги чистого прибутку цих підприємств невеликі, а рентабельність активів низька, хоча рентабельність продукції є середньою. За кількісними значеннями названих

Таблиця 2

Типові характеристики груп, до яких належать промислові територіальні системи

Група 1 – «Потенціал високий»	Група 2 – «Потенціал середній»
<ul style="list-style-type: none"> – фондівдача висока; – продуктивність праці висока; – оборотність активів висока; – коефіцієнт загальної ліквідності ≥ 1; – коефіцієнт поточної ліквідності ≥ 1; – коефіцієнт фінансової незалежності $\geq 0,5$; – коефіцієнт забезпечення власними коштами $\geq 0,1$; – рентабельність активів висока; – рентабельність продукції висока; – чистий прибуток високий. 	<ul style="list-style-type: none"> – фондівдача висока; – продуктивність праці висока; – оборотність активів висока; – коефіцієнт загальної ліквідності < 1; – коефіцієнт поточної ліквідності < 1; – коефіцієнт фінансової незалежності $< 0,5$; – коефіцієнт забезпечення власними коштами $< 0,1$; – рентабельність активів висока; – рентабельність продукції висока; – чистий прибуток середній.
Група 3 – «Потенціал нижчий від середнього»	Група 4 – «Потенціал невисокий»
<ul style="list-style-type: none"> – фондівдача середня; – продуктивність праці середня; – оборотність активів середня; – коефіцієнт загальної ліквідності ≥ 1; – коефіцієнт поточної ліквідності < 1; – коефіцієнт фінансової незалежності $\geq 0,5$; – коефіцієнт забезпечення власними коштами $< 0,1$; – рентабельність активів низька; – рентабельність продукції середня; – чистий прибуток невеликий. 	<ul style="list-style-type: none"> – фондівдача низька; – продуктивність праці низька; – оборотність активів низька; – коефіцієнт загальної ліквідності < 1; – коефіцієнт поточної ліквідності < 1; – коефіцієнт фінансової незалежності $< 0,5$; – коефіцієнт забезпечення власними коштами $< 0,1$; – рентабельність активів низька; – рентабельність продукції низька; – чистий прибуток малий.

Таблиця 3

Диференціація промислових територіальних систем регіону за групами виробничо-фінансового потенціалу

Назва ПТС	Номер групи, до якої належить ПТС		
	2005 рік	2006 рік	2007 рік
Машинобудування та металообробка			
ВАТ «Волиньвтормет»	1	2	2
ВАТ «Електротермометрія»	1	1	1
ВАТ «ЕНКО»	3	1	3
ВАТ «Ковельсільмаш»	3	3	3
ВАТ «Луцький автомобільний завод «	1	1	1
ВАТ «Луцький підшипниковий завод»	1	1	3
ВАТ «Нововолинський ливарний завод»	3	4	3
Переробка сільгоспсировини			
ВАТ «Володимирцукор»	4	4	4
ВАТ «Гнідавський цукровий завод»	4	4	3
ВАТ «Горохівський цукровий завод»	4	4	4
ВАТ «Ковельмолоко»	4	2	2
ВАТ «Ковельський хлібокомбінат»	1	3	1
ВАТ «Нововолинський хлібозавод»	1	1	1
ВАТ «Рожищенський сирзавод»	1	4	2
ВАТ «Хліб»	2	2	2

показників до 3 групи можна віднести ВАТ «Ковельсьільмаш» і ВАТ «Ново-волинський ливарний завод».

Для підприємств 4 групи характерні незадовільні результати їх виробничо-господарської та фінансової діяльності, а саме: неефективне використання виробничого потенціалу, низька ділова активність, нестійкий фінансовий стан, значення показників рентабельності і рівня прибутку дуже низькі або взагалі нульові. До цієї групи належать ВАТ «Володимирцукор» і ВАТ «Горохівський цукровий завод».

За підсумками проведеної диференціації можна зробити висновок про те, що для значної частки промислових територіальних систем регіону тенденційним є погіршення показників їх господарської та фінансової діяльності протягом аналізованого періоду, що відповідно спричинило зміни у складі виділених груп. Зокрема, як видно з рис. 1, протягом аналізованого періоду відбулися суттєві зміни в структурі виділених груп: зменшилася кількість підприємств 1 групи (з 47% у 2005 р. до 27% у 2007 р.), натомість зросла кількість підприємств 2 і 3 груп (з 6% у 2005 р. до 27% у 2007 р. і з 20% у 2005 р. до 33% у 2007 р. відповідно). Позитивним є зменшення кількості підприємств 4 групи (з 27% у 2005 р. до 13% у 2007 р.). Серед підприємств, що належать до 1 групи, 50% становлять агропромислові підприємства. В 2 групі агропромислові підприємства складають 75%, в 3 групі – 20%, і 4 група сформована винятково з агропромислових підприємств.

Виявлені зміни спричинені передусім тим, що в більшості аналізованих промислових територіальних систем відсутні кошти, достатні для погашення боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями і одночасного здійснення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції, а це свідчить про низьку платоспроможність цих підприємств. Окрім того, відсутність власних обігових коштів і залежність підприємств (передусім агропромислових) від залученого капіталу поставило під загрозу їх фінансову стійкість. Як наслідок, рівень доходності промислових територіальних систем регіону знизився, а в деяких із них він взагалі сягнув нульової позначки. З огляду на кризові явища, наявні в економіці, існує велика імовірність того, що ці підприємства опиняться на межі банкрутства і в подальшому підлягатимуть санації. Такі прогнози підтверджує бухгалтерська звітність аналізованих підприємств за підсумками 2008 року.

Результати проведеної на підставі запропонованої методології комплексної оцінки ефективності функціонування промислових територіальних систем регіону

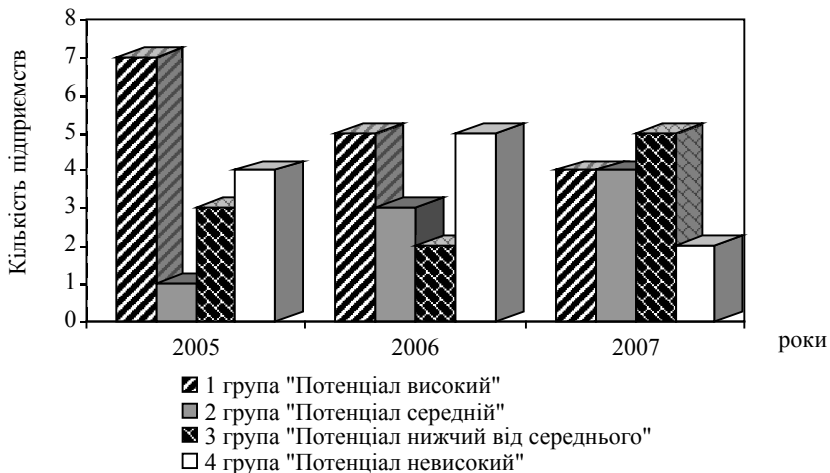

Рис. 1. Динаміка структурного розподілу промислових територіальних систем регіону за групами їх потенціалу

можуть бути аналітичною базою для прийняття відповідних управлінських рішень на мезо- та мікрорівнях і, таким чином, сприяти вирішенню багатьох важливих для вітчизняної промисловості завдань, зокрема пов'язаних із:

- підвищенням рівня ліквідності і прибутковості промислових територіальних систем регіону шляхом удосконалення структури їх активів;
- визначенням шляхів формування і напрямків використання власних коштів промислових територіальних систем для фінансування їх поточної та інвестиційної діяльності;
- оптимізацією кредитної політики промислових територіальних систем на основі формування раціональної структури їх пасивів;
- зниженням імовірних ризиків, зумовлених змінами в структурі активів і пасивів промислових територіальних систем регіону;
- прогнозуванням подальших перспектив розвитку окремих виробничих об'єктів і промислового комплексу регіону загалом.

Список використаних джерел

1. Захарченко В.І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України / В.І. Захарченко. – Вінниця: Гіпаніс, 2004. – 547 с.
2. Іщук С.О. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону / С.О. Іщук // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 25-34.
3. Іщук С.О. Оцінка ефективності територіально-виробничих систем: питання теорії і методології / С.О. Іщук // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Розвиток територіально-виробничих систем [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2007. – Вип. 6 (68). – С. 18–33.
4. Оцінка тенденцій розвитку промислових територіальних систем регіону / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. С.О. Іщук. – Львів, 2008. – 188 с.

Ищук С.А., Ткач С.Н. Комплексная оценка эффективности функционирования промышленных территориальных систем региона.

Сформирована система показателей для оценивания эффективности функционирования территориально-производственных систем по трём направлениям: финансовое состояние, деловая активность и уровень прибыльности. Предложен методический подход к выбору основных параметров дифференциации промышленных территориальных систем по группам, которые характеризуют их производственно-финансовый потенциал. Проведены апробационные расчёты для промышленных территориальных систем Волынской области.

Ключевые слова: промышленные территориальные системы, эффективность, показатели, оценка.

Ischuk S.O., Tkach S.M. Complex Estimation of Efficiency of the Functioning of the Industrial Territorial Systems of the Region.

The system of indices for the evaluation of the functioning efficiency of the territorial-industrial systems according to three directions: financial state, business activity and level of profitability has been formed. Methodical approach to the choice of basic parameters of differentiation of the industrial territorial systems according to their groups which define their production and financial potential has been offered. Approbation calculations for the industrial territorial systems of the Volyn region have been carried out.

Key words: industrial territorial systems, efficiency, indices, estimation.

Надійшло 20.01.2009 р.